

Zienswijzennota

Behorend bij de

**Notitie Reikwijdte en Detailniveau Dijkversterking Pannerdense Waard -
Westervoort**

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding en procedure terinzage	3
1.2	Anonimisering.....	3
1.3	Leeswijzer	3
2	Zienswijzen.....	4
2.1	Zienswijze 1.....	4
2.2	Zienswijze 2.....	4
2.3	Zienswijze 3.....	5
2.4	Zienswijze 4.....	6
2.5	Zienswijze 5.....	8
2.6	Zienswijze 6.....	10

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en procedure terinzage

Waterschap Rijn en IJssel (hierna waterschap) doorloopt als initiatiefnemer van de dijkversterking Pannerdense Waard - Westervoort (PanWes) voor dit project de volwaardige mer-procedure. Een onderdeel van deze procedure is het opstellen van een milieueffectrapport (MER) met als doel milieubelang volwaardig mee te nemen bij de vaststelling van het plan.

De Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) is een eerste stap in deze procedure en beschrijft de reikwijdte van het voornemen en het detailniveau van de effectbeoordeling in het MER. Deze NRD heeft voor eenieder ter inzage gelegen in de periode van 13 maart tot en met 23 april 2023. Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland (hierna provincie) heeft als bevoegd gezag van de mer-procedure zes zienswijzen ontvangen naar aanleiding van de terinzagelegging.

In voorliggende zienswijzennota geven de provincie en het waterschap gezamenlijk antwoord op de ingediende zienswijzen.

1.2 Anonimisering

Op grond van de Algemene Verordening Gegevensbescherming is het niet toegestaan de persoonsgegevens (NAW-gegevens) van natuurlijke personen te verwerken zonder bijvoorbeeld een wettelijke grondslag, dringende noodzaak of toestemming van de betreffende personen. Daarom noemen wij de indieners van zienswijzen in deze zienswijzennota niet bij naam.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 van deze zienswijzennota gaan we in op de ingediende zienswijzen. Elke zienswijze is opgeknipt in losse onderdelen waar provincie en waterschap per onderdeel op antwoorden. Na elke zienswijze volgt een conclusie, waarin is beschreven welke consequenties een zienswijze heeft voor het vervolgproces richting de keuze van het voorkeursalternatief. De NRD zelf wordt niet aangepast.

2 Zienswijzen

2.1 Zienswijze 1

Onderdeel	Samenvatting	Antwoord
Nr. 1	De indiener geeft aan dat ter hoogte van de Loostraat in Loo een alternatief met stabiliteitsoplossing vereist is. Op het perceel met de kassen zijn plannen om in de nabije toekomst woningen te bouwen. Zowel voor deze woningbouw, als voor de stukken die privégrond (tuin) blijven, is er sterke voorkeur voor een verticale maatregel zonder stabiliteitsberm. Dit omdat een stabiliteitsberm invloed zal hebben op de tuin en daarmee de eigendommen. Ook het feit dat een stabiliteitsberm (gedeeltelijk) eigendom van het waterschap zal moeten worden voor onderhoud, heeft negatieve invloed op de eigendommen. Een stabiliteitsberm neemt ruimte af van de totale beschikbare woningbouwgrond. Dit kan significante invloed hebben op het aantal woningen dat gebouwd kan worden en/of de mogelijkheden qua indeling. Gesprekken over deze woningbouw zijn lopende met de gemeente.	In deze fase van het project beschouwen we verschillende oplossingsrichtingen (mogelijke alternatieven) voor de dijkversterking. In het nog op te stellen milieueffectrapport (MER) onderzoeken we de effecten van de verschillende alternatieven en beoordelen we deze. Dit betekent dat het ene alternatief beter of slechter kan scoren op een bepaald aspect, dan een ander alternatief. In het MER houden we op basis van het beoordelingskader binnen de thema's Woon- en leefomgeving en Draagvlak onder andere rekening met effecten op bestaande of vergunde woonpercelen eigendomssituaties en draagvlak. Onder draagvlak nemen we onder andere ingediende zienswijzen mee in de beoordeling. Op basis van het integrale overzicht van effecten wordt een besluit voor een voorkeursalternatief genomen. Gedurende de verkenningfase stemt het waterschap regelmatig af met de gemeente, hierbij is er expliciet aandacht voor raakvlakken met het door indiener genoemde woningbouwproject. Tevens wordt het woningbouwproject in het vervolg benoemd als raakvlakproject. Overigens is er, op grond van de legger van het waterschap, reeds een 'profiel van vrije ruimte' vastgelegd. Binnen deze ruimte dient voor nieuwe ontwikkelingen rekening gehouden te worden met de versterking van de dijk. Voor nieuwbouw binnen deze zone is daarom, naast de gemeente, ook het waterschap betrokken bij de vergunningverlening. De voorziene bermen binnen de geschetste Mogelijke Alternatieven passen binnen dit profiel van vrije ruimte.

Conclusie: De zienswijze heeft geen consequenties voor het proces richting het kiezen van het voorkeursalternatief, zoals beschreven in de NRD. Er zijn geen wijzigingen in de te onderzoeken alternatieven en /of het te hanteren beoordelingskader.. De voorkeur van de indiener voor een verticale maatregel is ter kennisgeving aangenomen. In het vervolgtraject wordt de mogelijke woningbouwontwikkeling in Loo als raakvlakproject meegenomen en zet het waterschap de gesprekken met de gemeente voort. Zo worden de raakvlakken en eventuele meekoppelkansen verder in beeld gebracht.

2.2 Zienswijze 2

Onderdeel	Samenvatting	Antwoord
Nr. 1	Een bewonersgroep van ruim 30 bewoners van de IJsseldijk heeft in een eerder stadium een aantal voorstellen gedaan t.b.v. de versterkingsopgave. De groep geeft aan verheugd te zijn dat al deze voorstellen een plek hebben gekregen in de te onderzoeken alternatieven en het te doorlopen proces. De bewonersgroep geeft daarbij aan dat er verder geen inhoudelijke aanleiding is tot het maken van	Provincie en waterschap zijn blij om te horen dat de bewonersgroep de aangedragen punten in de NRD herkent en geen aanleiding ziet tot verdere inhoudelijke opmerkingen. Ook is het goed om te horen dat het communicatie- en participatietraject gewaardeerd wordt. Provincie en waterschap begrijpen dat, ondanks de uitgesproken waardering voor het proces, de dijkversterking een ingrijpend proces

Onderdeel	Samenvatting	Antwoord
	opmerkingen en geeft tot slot aan het uitgebreide communicatie- en participatietraject te waarderen. Ze zullen zich in het vervolg positief kritisch blijven opstellen in het ingrijpende proces.	blijft. Zij waarderen een positief kritische opstelling.

Conclusie: De zienswijze heeft geen consequenties voor het proces richting het kiezen van het voorkeursalternatief, zoals beschreven in de NRD.

2.3 Zienswijze 3

Onderdeel	Samenvatting	Antwoord
Nr. 1	De indiener (namens Natuurmonumenten Veluwezoom) vraagt of het klopt dat voorgestelde maatregelen in zowel grond en kwaliteit worden gecompenseerd, zodra er een ruimtelijk beslag op of kwalitatieve achteruitgang is te verwachten van hun eigendommen.	Zodra er sprake is van ruimtebeslag op percelen, die niet in eigendom zijn van overheden, wordt dit gecompenseerd. Voor de wijze van compensatie van ruimtebeslag wordt het beleid ten aanzien van grondverwerving van het waterschap gevolgd. De Ontwerp Nota grondbeleid heeft van 13 februari tot 27 maart 2023 ter inzage gelegen en wordt naar verwachting in juli van dit jaar vastgesteld door het waterschapsbestuur. Vervolgens wordt de vastgestelde Nota grondbeleid gepubliceerd op de website van het waterschap. Ook een kwalitatieve achteruitgang wordt zoveel mogelijk voorkomen of beperkt (gemitigeerd) en anders gecompenseerd. Voor de mitigatie en/of compensatie van kwalitatieve achteruitgang wordt, voor wat betreft wettelijk beschermde waarden (waaronder N2000), aangesloten op de betreffende wet- en regelgeving. Voor eventuele overige schade wordt het nadeelcompensatiebeleid van het waterschap gevolgd. Zie hiervoor: Nadeelcompensatie Waterschap Rijn en IJssel (wrij.nl) .
Nr. 2	De indiener geeft aan graag in overleg te gaan over de planvorming en borging van compensatie. De indiener geeft aan dat met name de asverschuiving 'tussen de bruggen-west' invloed kan hebben op naastgelegen glanshaverhooilanden, die in eigendom zijn van Natuurmonumenten.	Het waterschap treedt tijdens de verkenningsfase in overleg met grondeigenaren, waaronder Natuurmonumenten, om mogelijk ruimtebeslag en eventuele compensatie te bespreken. Tevens voert ze een uitgebreid participatieproces, met onder andere Lokale Ateliers, waarvoor Natuurmonumenten is uitgenodigd.
Nr. 3	De indiener geeft aan dat in 2022 een ontwerp-wijzigingsbesluit Natura 2000-gebied is doorgevoerd, waarin er habitatrictlijngebied is toegevoegd aan N2000-gebied Rijntakken. Een van de toegevoegde gebieden bevindt zich op een perceel van de indiener ten westen van de Putman-Groep b.v. en wordt gemist op de kaart op bladzijde 31 van de NRD. De indiener ziet dit graag toegevoegd worden.	Het waterschap was nog niet op de hoogte van dit ontwerp-wijzigingsbesluit. Op het moment van beantwoording van de zienswijze is dit wijzigingsbesluit nog niet definitief en heeft het daarmee nog geen juridische status. Om goed voorbereid te zijn op een eventuele inwerkingtreding van het wijzigingsbesluit, worden de effecten op het nog aan te wijzen habitatrictlijngebied in het MER geïnventariseerd. Het potentiële habitatrictlijngebied wordt dan ook in kaartmateriaal verwerkt.
Nr. 4	De indiener verzoekt om in de gebiedsomschrijving 'tussen de bruggen-west' op pagina 31 van de NRD toe te voegen dat Natuurmonumenten 8,5 ha grond beheert in het buitendijkse gebied, wat is aangewezen als Glanshaverhooiland.	De gebiedsomschrijving in de NRD dient als korte omschrijving van het gebied. Hierin zijn niet alle aanwezige elementen beschreven. In de beschrijvingen van de huidige situatie t.b.v. het MER zullen de glanshaverhooilanden in beheer van natuurmonumenten worden beschreven.

Conclusie: De zienswijze heeft geen consequenties voor het proces richting het kiezen van het voorkeursalternatief, zoals beschreven in de NRD. Er zijn geen wijzigingen in de te onderzoeken alternatieven en /of het te hanteren beoordelingskader. Zoals aangegeven in hoofdstuk 1 van deze zienswijzennota wordt de NRD zelf niet gewijzigd. Bij het opstellen van het MER brengt het waterschap ook de eventuele effecten in beeld op het nieuw aan te wijzen habitatrichtlijngebied. Op deze manier bereidt het waterschap zich voor op de verwachte inwerkingtreding van het wijzigingsbesluit. Ook wordt in het MER-melding gemaakt van het Glanshaverhooiland, in beheer van indiener.

2.4 Zienswijze 4

Onderdeel	Samenvatting	Antwoord
Nr. 1	Bewoners van drie woningen aan de Schans in Westervoort hebben een gezamenlijke zienswijze ingediend. Hierin stellen zij voor om van het noordelijk deel van het deeltraject Loodijk-Schans, van de grens Looveld tot en met de Pleijdijk, een apart deeltraject te maken. Dit omdat zowel de karakteristieken/kenmerken van het gebied, als de alternatieven die hier mogelijk zijn, dit rechtvaardigen. Volgens de indieners heeft het gebied een heel ander karakter dan het gebied richting Loo. Dit zowel vanwege het vroegere fort Geldersoord, als het voormalige verdedigingswerk en het buurtschap Schans. De huizen staan dicht op de dijk, er is binnendijks geen sprake van agrarisch gebruik en de verkaveling is anders dan in het deel grenzend aan de Loowaard. Ook de ontstaansgeschiedenis is anders dan van de Loowaard. Bovendien is de opgave hier anders dan in het deel richting Loo.	Provincie en waterschap zien op basis van de zienswijze onvoldoende aanleiding om het deeltraject Loodijk-Schans verder op te delen. Provincie en waterschap erkennen dat de kenmerken in het gebied niet overal hetzelfde zijn, maar zijn van mening dat de dijk, over het gehele deeltraject bekeken, wel een voldoende uniform karakter en gelijke beleving heeft. Daarnaast is er, in het proces om te komen tot de alternatieven, reeds rekening gehouden met het lokale verschil in de versterkingsopgave. Het is niet nodig daarvoor een apart deeltraject te maken.
Nr. 2	De indieners geven aan dat in het noordelijke gedeelte twee andere alternatieven denkbaar en realistisch zijn. 1) een (geringe) asverschuiving en 2) een zelfstandig kerende constructie.	Zie de beantwoording onder Nr.3, 4 en 5.
Nr. 3	Als motivatie, voor het afvallen van een buitendijkse asverschuiving, wordt in de NRD aangegeven dat dit voor het overgrote gedeelte van het projectgebied niet realistisch is. De indieners kunnen zich hierin vinden, maar geven aan dat een buitendijkse asverschuiving in het noordelijk gedeelte wel degelijk een goed alternatief is, gezien: - Het stroomluwe gebied buitendijks, waar tijdens maatgevend hoogwater geen tot zeer weinig stroming is. Het effect op de waterstand is bij een asverschuiving van 5 tot 10 m, niet meer dan 1mm, waardoor compensatie niet nodig is of relatief eenvoudig te realiseren is, in samenhang met de ontwikkelingen voorbij het splitsingspunt. - Er sprake is van intensief landbouwkundig gebruik van het buitendijkse perceel, zodat van een aantasting van N2000-doelen geen sprake zal zijn.	Het waterschap hanteert de Beleidslijn Grote Rivieren (BGR) als basis voor de afweging of een asverschuiving wel of niet wordt meegenomen. Dit is ook als zodanig afgestemd met Rijkswaterstaat. De beleidslijn verbiedt permanente effecten op het rivierbed, tenzij er geen redelijke alternatieven beschikbaar zijn. In het afwegingsproces naar het voorkeursalternatief van de dijkversterkingsmaatregel moet dan ook worden onderbouwd waarom een binnenwaartse versterking en/of constructieve oplossing redelijkerwijs niet mogelijk of gewenst is. Omdat er ter plaatse van de Schans geschikte binnenwaartse alternatieven zijn, zien provincie en waterschap nu onvoldoende aanleiding om de buitenwaartse asverschuiving op te nemen als alternatief en de effecten daarvan uitgebreid in het MER te onderzoeken. Tegelijkertijd hebben provincie en waterschap begrip voor de zorgen van de indieners over de binnenwaartse versterking. Het waterschap gaat hierover graag op korte termijn met de indieners in gesprek en zal hiervoor het initiatief nemen. Mocht blijken dat het waterschap een zwaarwegende reden heeft gemist in haar

Onderdeel	Samenvatting	Antwoord
		afweging, kan het gesprek er mogelijk toe leiden dat het een buitenwaartse asverschuiving alsnog meegenomen wordt als alternatief.
Nr. 4	De indieners geven aan het vreemd te vinden dat in deze fase van het project de buitenwaartse asverschuiving op basis van kosteneffectiviteit is afgefallen, zonder dat dit onderbouwd wordt en hiermee al wel bepalend is voor de keuze van de te onderzoeken alternatieven.	De buitenwaartse asverschuiving is in dit stadium niet alleen afgefallen op basis van kosteneffectiviteit, maar vooral vanuit de vergunbaarheid op basis van de BGR. Er is immers sprake van redelijke alternatieven. Wel is het zo dat uit de ervaring van andere dijkversterkingen blijkt dat een buitenwaartse asverschuiving een kostbaar alternatief is en daarmee minder kansrijk. Ook als er wel voldoende aanleiding zou zijn vanuit de BGR om het alternatief te onderzoeken.
Nr. 5	Het tweede aangedragen alternatief is een zelfstandig kerende constructie. Voor de indieners is onvoldoende duidelijk waarom deze oplossing enkel wordt toegepast als er drie of meer faalmechanismen zijn op te lossen. Dit omdat het alternatief een oplossing biedt als er geen ruimte is en kan aansluiten op de al bestaande zelfstandig kerende constructie in het voormalige verdeelwerk.	Het toepassen van een zelfstandig kerende constructie is een complexe en dure oplossing. Dit omdat de constructie de volledige werking van de dijk overneemt, en daardoor intensieve voorbereiding en complexe uitvoering tot gevolg heeft. De verticale maatregel die in de NRD ter plaatse van de Schans wel als alternatief wordt benoemd, namelijk een verticale maatregel voor piping en stabiliteit in het binnentalud, is eenvoudiger te realiseren en tegen lagere kosten. Voor de beschrijving van de mogelijke alternatieven wordt in de NRD uitgegaan van een principeprofiel met maximaal ruimtebeslag. Dit heeft tot gevolg dat er voor de verticale maatregel, ter plaatse van de Schans, een ruimtebeslag van 5 meter binnendijks is benoemd. Wanneer echter blijkt dat dit maximale principeprofiel op bepaalde locaties niet past, worden deze locaties in de planuitwerkingsfase als maatwerklocatie verder uitgewerkt. Hierbij is het een mogelijkheid om de verticale maatregel tegen piping en stabiliteit in het binnentalud van de huidige kering te plaatsen. Hierdoor wordt het ruimtebeslag, net als bij een zelfstandig kerende constructie, gemitigeerd, maar tegen lagere kosten. Provincie en waterschap zien hiermee geen reden om de zelfstandig kerende constructie als alternatief mee te nemen voor dit deeltraject.
Nr. 6	De indieners geven aan dat er door het waterschap Rivierenland lokaal buitenwaartse asverschuivingen worden toegepast in, rivierkundig gezien, minder gunstige omstandigheden. De indieners geven aan dat er dan ook geen sprake is van een verbod van de kant van de rivierbeheerder. Hetzelfde geldt voor een zelfstandig kerende constructie.	Het waterschap baseert de alternatieven op het geldende beleid, namelijk de BGR en heeft dit ook afgestemd met Rijkswaterstaat. Zoals ook aangegeven in de beantwoording onder nummers 3 en 4, zien provincie, waterschap en Rijkswaterstaat geen aanleiding om een buitenwaartse asverschuiving ter plaatse van de Schans als alternatief mee te nemen.
Nr. 7	De indieners geven aan dat door de alternatieven nu niet mee te nemen, een afweging met andere alternatieven, gebaseerd op draagvlak en maatwerk, later niet mogelijk is.	In het MER worden alleen de redelijkerwijs te beschouwen alternatieven beoordeeld. Er zijn reële alternatieven, voor de door de indieners aangedragen alternatieven, zoals onderbouwd in de beantwoording onder punten 4 tot en met 6. Er is dan ook geen aanleiding om het aantal alternatieven in het MER uit te breiden.
Nr. 8	De indieners vragen aandacht voor de ingrijpende gevolgen die een geheel binnendijkse oplossing voor	Provincie en waterschap hebben expliciet oog voor het behoud en versterken van

Onderdeel	Samenvatting	Antwoord
	dit historisch stukje Westervoort zouden hebben.	landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Dit is ook beschreven in de secundaire doelstelling: Ruimtelijke Kwaliteit. Deze aspecten komen terug in de effectbeoordeling in het MER, naast andere aspecten uit het beoordelingskader. De aspecten zijn geborgd binnen de thema's Ruimtelijke Kwaliteit, Landschap, cultuurhistorie en archeologie, en Woon- en leefomgeving. Op basis van deze effectbeoordeling komt het waterschap tot een integrale afweging richting de selectie van een voorkeursalternatief.
Nr. 9	De indieners geven aan het prematuur te vinden om haalbare alternatieven nu al buiten beschouwing te laten, terwijl de exacte waterveiligheidsopgave nog niet bekend is.	In het MER worden alleen de redelijkerwijs te beschouwen alternatieven beoordeeld. Er zijn reële alternatieven, voor de door de indieners aangedragen alternatieven, zoals onderbouwd in de beantwoording onder punten 4 tot en met 6. Er is dan ook geen aanleiding om het aantal alternatieven in het MER uit te breiden. Enige onzekerheid over de exacte waterveiligheidsopgave past bij de verkenningsfase van het project. De verwachting is dat het verder aanscherpen van de hoogwaterveiligheidsopgave leidt tot het wegvallen van enkele delen van de opgave en hierdoor de impact van de dijkversterking afneemt. Er zal hierdoor naar verwachting geen sprake zijn van een noodzaak tot uitbreiding van de alternatieven, maar eerder tot het niet meer doelmatig zijn van enkele mogelijke alternatieven.

Conclusie: De zienswijze heeft voornamelijk geen consequenties voor het proces richting het kiezen van het voorkeursalternatief, zoals beschreven in de NRD. Er zijn geen wijzigingen in de te onderzoeken alternatieven en /of het te hanteren beoordelingskader. Tegelijkertijd hebben provincie en waterschap begrip voor de zorgen van de indieners over de binnenwaartse versterking. Het waterschap organiseert hierover op korte termijn een overleg met de indieners. Mocht blijken dat het waterschap een zwaarwegende reden heeft gemist in haar afweging, dan kan het gesprek ertoe leiden dat het waterschap een buitenwaartse asverschuiving alsnog meeneemt als alternatief.

2.5 Zienswijze 5

Onderdeel	Samenvatting	Antwoord
Nr. 1	De indiener is van mening dat in de NRD het permanente ruimtebeslag van de ingrepen voldoende wordt ondervangen. Echter het tijdelijke ruimtebeslag wordt naar mening van de indiener te weinig belicht en over een te korte duur.	Het tijdelijk ruimtebeslag is in deze fase van de verkenning nog niet bekend. Zoals aangegeven in paragraaf 5.3 van de NRD wordt dit nader uitgewerkt in de opvolgende planuitwerkingsfase. Om de effecten wel op hoofdlijnen mee te kunnen nemen in de keuze van het voorkeursalternatief, wordt bij de effectbeoordeling rekening gehouden met aanvullend ruimtebeslag voor de aanlegfase van 5 tot 10 meter grenzend aan het permanent ruimtebeslag. In het kader van de uitwerking van de kansrijke alternatieven wordt dit mogelijk, per alternatief, nog aangescherpt of waar nodig uitgebreid.
Nr. 2	De indiener vraagt wat een tijdelijk effect is. De indiener geeft als voorbeeld een volwassen boom die gekapt wordt en teruggeplaatst wordt. De boom heeft 1-2 generaties nodig om dezelfde waarde te hebben als de gekapte boom en dient daarom als een permanent effect gezien te worden.	Tijdelijke effecten zijn de effecten die enkel tijdens de uitvoeringsfase optreden of die binnen enkele jaren omkeerbaar zijn. Denk hierbij aan het terug groeien van struiken of grasland. Effecten die onomkeerbaar zijn of alleen over een zeer lange periode herstellen, worden als

Onderdeel	Samenvatting	Antwoord
		permanent beschouwd. Hierbij denken provincie en waterschap ook aan de kap van waardevolle bomen.
Nr. 3	Indiener vraagt of bomen mogen worden terug geplant op dezelfde locatie in de kernzone en/of beschermingszone van de dijk. Gezien het negatieve beleid dat het waterschap hiervoor heeft. De indiener vindt dit in de NRD onvoldoende belicht.	Het doel is om de waterkering op de vereiste sterkte en hoogte te brengen en voor de toekomst te houden. Hierbij is het uitgangspunt dat bomen in het nieuwe dijkontwerp geen negatieve invloed mogen hebben op de hoogte, sterkte, uitbreidbaarheid, beheer & onderhoud van de dijk. In een uiteindelijk ontwerp dat voldoet aan de waterveiligheidsnorm, is het daardoor inderdaad niet altijd mogelijk om bomen op dezelfde locatie terug te planten. Er wordt echter wel een nieuwe waterkering ontworpen, die mogelijkheden biedt voor herplant en/of nieuwe aanplant van bomen in de omgeving van de waterkering. Dit aspect wordt uitgewerkt in de opvolgende planuitwerkingsfase. Beleid ten aanzien van bomen, zoals dat nu in de vergunningverlening wordt gehanteerd, is daarbij richtinggevend.
Nr. 4	Indiener vindt dat het permanente ruimtebeslag van de beoogde ingrepen op buitendijkse N2000-gebieden te zwaar wordt beoordeeld. Rijkswaterstaat heeft de afgelopen jaren in het kader van de goede doorstroming van de rivier veel bomen en begroeiing verwijderd, waardoor het permanente effect feitelijk het vergraven van een graslandhabitat is. Dit is na afronding van de werkzaamheden relatief eenvoudig terug te brengen, wanneer de bestaande bovenste laag grond in depot wordt gezet en na afronding weer wordt opgebracht als zaadbank. De bestaande graslandhabitat zal zich dan vrij snel kunnen herstellen en de landschappelijke beleving van de dijk zal na enkele jaren nagenoeg ongewijzigd zijn, waardoor het effect tijdelijk van aard is.	De NRD voorziet nog niet in een beoordeling van effecten. Deze vindt plaats in het kader van het nog uit te voeren MER. In de effectbeoordeling in het MER worden de effecten van o.a. de klei-ingraving op het N2000-gebied in kaart gebracht en wordt een effectscore toegekend. Hieruit kan blijken dat het effect op de kwaliteit van N2000 inderdaad beperkt of tijdelijk van aard is. Ook wordt op hoofdlijnen aangegeven hoe effecten kunnen worden gemitigeerd, door bijvoorbeeld een bepaalde uitvoeringsmethode te hanteren (bijvoorbeeld zoals door de indiener benoemd).
Nr. 5	De indiener geeft aan dat in de NRD de tijdelijke effecten van de werkzaamheden om binnendijkse maatregelen aan te leggen, niet beschreven zijn. De indiener geeft aan dat de graafwerkzaamheden groter zullen zijn dan de benoemde 5 of 10 meter uit de kering. Dit om met groot materieel het beoogde grondlichaam te kunnen maken, dat op enkele meters van de gevels in Loo komt te liggen.	Zoals bij de beantwoording onder nr. 1 aangegeven, is tijdelijk ruimtebeslag in deze fase van de verkenning nog niet exact bekend. De ervaring is dat 5 tot 10 meter, grenzend aan het permanente ruimtebeslag, voldoende is. In het kader van de uitwerking van de Kansrijke Alternatieven, die in het MER worden beoordeeld, wordt dit ruimtebeslag per alternatief mogelijk nog aangescherpt. Mocht een principeprofiel, inclusief tijdelijk ruimtebeslag, niet passen in bepaalde situaties (bijvoorbeeld in verband met de nabijheid van woningen), dan wordt dit aangemerkt als maatwerklocatie bij het alternatief. Maatwerklocaties worden in de opvolgende planuitwerkingsfase verder uitgewerkt.
Nr. 6	Aan de zijde van Loo waar stabiliteit een opgave is, is een verticale maatregel met een ruimtebeslag van 5m binnendijks een mogelijkheid. De indiener geeft aan dat op de informatieavond is aangegeven dat deze maatregel ook enkele meters hoger op in het dijklichaam kan worden toegepast, zonder binnendijks ruimtebeslag. De indiener is van mening dat dit alternatief ten onrechte niet is	De principeprofielen in de NRD geven het maximale ruimtebeslag weer. Dit principeprofiel kan verder worden geoptimaliseerd, door het scherm verder in het binnentalud te plaatsen wanneer hier vanuit inpassing in de omgeving reden voor is. Het is daarmee geen ander alternatief, dan beschreven in het NRD. Deze optimalisatie zal, indien van toepassing, in het

Onderdeel	Samenvatting	Antwoord
	beschreven in de NRD.	kader van het uitwerken van de Kansrijke Alternatieven, in het MER worden beschreven. De exacte positionering en daarmee het exacte ruimtebeslag wordt in de opvolgende planuitwerkingsfase bepaald.
Nr. 7	In de NRD is beperkt onderscheid gemaakt in tijdelijke en permanente effecten. Op basis van de NRD is niet te beoordelen hoe effecten worden beoordeeld, welke tijdelijke en permanente effecten worden meegenomen en welke weging daaraan wordt gegeven. De in hoofdstuk 6 beschreven effecten zijn naar mening van de indiener niet volledig.	Het MER-beoordelingskader in hoofdstuk 6 geeft op hoofdlijnen inzicht in de aspecten die in het MER worden beoordeeld. Het beoordelingskader wordt in het kader van het op te stellen MER verder uitgewerkt. Per thema wordt daarbij o.a. verder toegelicht wanneer een alternatief positief of negatief scoort. Hierin wordt, waar relevant, rekening gehouden met zowel permanente effecten als tijdelijke effecten. Uiteraard staan provincie en waterschap open voor concrete suggesties over effecten die door de indiener worden gemist.
Nr. 8	De indiener mist in de te beoordelen thema's het thema klimaat, met daarbinnen aspecten als ecosysteemdiensten, klimaatadaptie, biodiversiteit (in het algemeen, niet alleen de beschermde soorten en habitats volgens hoofdstuk 2 en 3 van de Wet natuurbescherming)	Het thema klimaat komt inderdaad niet als separaat thema terug, maar heeft wel een plek binnen de andere thema's. Zo komt biodiversiteit, mede als gevolg van het expliciete belang dat het waterschap hieraan hecht, terug onder Duurzaamheid. Biodiversiteit is daarbij breder dan de beoordeling van de door de Wnb beschermde waarden (dit laatste valt onder het thema Natuur). Verder is de hoogwaterveiligheidsopgave gebaseerd op klimaatscenario's en wordt de kering zoveel mogelijk klimaatadaptief ontworpen. Ecosysteemdiensten is een erg breed aspect en wordt gedekt door de verschillende thema's onder haalbaarheid en doelbereik.
Nr. 9	De indiener mist bij het thema natuur de rode lijst 'soorten'. De indiener geeft aan dat deze soorten meegenomen dienen te worden in een MER en het onder de Omgevingswet ook verplicht is deze te beoordelen.	De indiener maakt een terecht punt dat de rode lijst soorten een meer beschermde status krijgen onder de Omgevingswet. De rode lijst soorten krijgen een plek binnen het thema natuur in het op te stellen MER.
Nr. 10	Bij het thema 'beheer en onderhoud' staat alleen een kwalitatieve beoordeling. De indiener geeft aan dat dit ook een kwantitatieve beoordeling dient te krijgen, omdat ook de kosten voor eventueel meer onderhoud meegewogen dienen te worden.	De kosten voor beheer en onderhoud worden kwantitatief meegenomen in de kostenraming, die voor de alternatieven wordt opgesteld onder het thema kosten. Hiermee krijgen kosten voor beheer en onderhoud een kwantitatieve plaats in de beoordeling en volstaat een kwalitatieve beoordeling bij beheer en onderhoud in deze fase van de planvorming.

Conclusie: De zienswijze heeft geen consequenties voor het proces van richting het kiezen van het voorkeursalternatief, zoals beschreven in de NRD. Er zijn geen wijzigingen in de te onderzoeken alternatieven en /of het te hanteren beoordelingskader. Wel wordt als gevolg van de zienswijze het criterium "Rode lijst soorten" toegevoegd aan het in het MER te hanteren beoordelingskader, onder het thema Natuur.

2.6 Zienswijze 6

Onderdeel	Samenvatting	Antwoord
Nr. 1	De indiener geeft aan niet te begrijpen waarom het deeltraject Loodijk-Schans niet in meerdere kleinere deeltrajecten is opgedeeld. Met name omdat op het eerste deel van de Pleijdijk tot aan de afslag naar het Looveer de dijk een heel ander karakter heeft dan verderop en waar de huizen verder van de dijk liggen. De zienswijze gaat over het noordelijk deel van dit deeltraject (vanaf	Voor de beantwoording van deze zienswijze wordt verwezen naar de beantwoording onder nr. 1 van zienswijze 4.

Onderdeel	Samenvatting	Antwoord
	dijkpaal 209; het Westervoortse deel van de Schans).	
Nr. 2	De indiener vraagt aandacht voor twee binnendijks gelegen woningen, van meer dan 200 jaar oud, met door hagen omringde tuinen. Deze zijn zowel landschappelijk als cultuurhistorisch waardevol. De woningen zijn in het bestemmingsplan aangewezen beeldbepalende panden. Binnendijkse oplossingen betekenen ter plaatse onherroepelijk een verlies aan cultuurhistorische- en landschappelijke waarden.	De cultuurhistorische waarde van de panden en de bouwaanduiding 'karakteristiek' vanuit het bestemmingsplan zijn bekend. Deze zijn in het bureauonderzoek archeologie en cultuurhistorie, dat ter voorbereiding op de MER is uitgevoerd, in beeld gebracht. In de effectbeoordeling in de MER wordt dan ook rekening gehouden met deze waarden en status. Verder worden effecten van alternatieven op o.a. woningen, landschappelijke en cultuurhistorische waarden in kaart gebracht in het kader van het MER. Dit is geborgd binnen de thema's Ruimtelijke Kwaliteit, Landschap, cultuurhistorie en archeologie, en woon- en leefomgeving.
Nr. 3	De indiener geeft aan bij een verticale maatregel te vrezen voor een daling van het grondwater en daardoor verzakking van de panden en scheurvorming.	Provincie en waterschap snappen deze zorg. Daarom worden de effecten op grondwater onderzocht als onderdeel van het MER onder Haalbaarheid - thema Water.
Nr. 4	De indiener geeft aan dat het buitendijkse N2000 vogelrichtlijngebied intensief bemest en gemaaid wordt en dat het reliëf grondig is geëgaliseerd. Daarom zou het voor weidevogels niet langer een aantrekkelijk gebied zijn en de N2000-kwalificatie niet meer waardig zijn. Bovendien is er in de uiterwaarden voldoende ruimte, waardoor buitendijkse maatregelen de N2000-doelen ter plaatse niet zouden schaden.	N2000-gebieden hebben een wettelijk beschermde status, die beperkingen oplegt aan ingrepen die ter plaatse mogelijk zijn en waar het waterschap dus rekening mee moet houden. In het kader van het MER wordt, binnen het thema Natuur, nader onderzoek gedaan naar bestaande natuurwaarden. De resultaten van dit onderzoek vormen, in combinatie met de wettelijke status van het gebied, de basis voor de effectbeoordeling in het MER. Hieruit kan dus ook blijken dat effecten van bepaalde alternatieven op de waarden van een N2000-gebied beperkt of tijdelijk van aard zijn. Voor de onderbouwing waarom een buitenwaartse asverschuiving hier geen mogelijk alternatief is, verwijzen we naar de beantwoording bij nr. 4 van zienswijze 4.
Nr. 5	In de NRD staat ook dat buitendijkse alternatieven onderzocht moeten worden, met als doel woning en woongenot binnendijks te behouden. Bovendien is een binnendijkse versterking naar mening van de indiener onmogelijk, omdat de ruimte tussen dijk en woningen simpelweg ontbreekt, zonder dat er afbreuk wordt gedaan aan de landschappelijke en cultuurhistorische waarden.	In de alternatieven, zoals beschreven in het NRD, zitten buitendijkse maatregelen, in de vorm van een klei-ingraving. Deze worden daarmee onderzocht in het kader van het MER. De mate waarin een eventuele binnendijkse versterking effecten heeft op landschappelijke en cultuurhistorische waarden wordt in het kader van het MER onderzocht. Resultaten worden meegenomen in de integrale afweging om te komen tot een voorkeursalternatief. Tevens wordt bij het uitwerken van de kansrijke alternatieven aangeduid waar een principeprofiel niet standaard past en nader moet worden geoptimaliseerd. Er is dan sprake van een maatwerklocatie. Een maatwerklocatie wordt in de opvolgende planuitwerkingsfase verder uitgewerkt.
Nr. 6	De indiener geeft aan dat in het MER de effecten op landschappelijke, natuurlijke en cultuurhistorische waarden bij verschillende toe te passen	Met het beoordelingskader, zoals weergegeven in hoofdstuk 6, is geborgd dat met het op te stellen MER de door indiener benoemde waarden

Onderdeel	Samenvatting	Antwoord
	dijkversterkingsmaatregelen nogmaals tegen elkaar dienen te worden afgewogen. Ook de effecten van verticale maatregelen op de grondwaterspiegel nabij woningen moet worden onderzocht.	zorgvuldig worden onderzocht. Alle alternatieven worden beoordeeld ten opzichte van de referentiesituatie, waardoor ook onderlinge verschillen tussen alternatieven duidelijk worden. De resultaten van de effectbeoordelingen vormen de basis voor een integrale afweging om te komen tot een voorkeursalternatief.

Conclusie: De zienswijze leidt niet tot aanpassingen aan de NRD of het te doorlopen proces tot selectie van het voorkeursalternatief.